

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

SZERKESZTI: DR. RÉVÉSZ IMRE.

FŐMUNKATÁRS: DR. SZÁSZ IMRE.

Megjelenik minden szombaton.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
DEBRECEN, KOLLÉGIUM.

Előfizetési ár félévre hét pengő.

Isten három szava.

A debreceni Tisza István Tudományegyetem tanévmegegyeztető istentiszteletén.

IV. Mózes 23 : 19. Nem ember az Isten, hogy hazudjék és nem embernek fia, hogy megváltozzék. Mond-e Ő valamit, hogy meg ne tenné? Igér-e valamit, hogy azt ne teljesítené?

Jó minékünk, embereknek, időről-időre magának Istenünknek szájából hallanunk meg azt, amit mi szeretünk minduntalan elfelejteni : hogy különbség van mi közöttünk és Ő közötté, és hogy mi ez a különbség.

Isten beszéde szerint ez a különbség abban áll, hogy az ember hazug, változékony és ennél fogva megbízhatatlan, — Isten pedig igazmondó, változhatatlan s éppen ezért a bizodalomnak örök kősziklája.

Minden emberi bajunknak és nyomorúságunknak ott van a forrása, hogy mi emberek, a bennünk levő bűn súlya alatt és a körülöttünk ólálkodó Kisértő parancsszavára, éppen megfordítva gondoljuk ezt a dolgot. Az embert tartjuk igaznak, változhatatlannak és megbízhatónak s innen van örökös csalódásunk, leveretésünk és összetöretésünk. Az Isten igazmondó és változhatatlan voltában pedig nem akarunk bízni : innen van örökös félelmünk és rettegetésünk, csüggedésünk és kétségbeesésünk.

Pedig ezen a világon és minden lehetséges világokban, csak egyedül az az igaz és változhatatlan, amit Isten mond, csak egyedül az a megbízhatatlan és visszavonhatatlan, amit Isten ígér.

„Legyen világosság !“ Ez az Ő első szava. Ezzel már e világ fundamentomának fölvetése előtt mindörökké szóló érvénnyel megmondja, hogy az Ő akarata a fény : az alkotó, építő, rendező Szellem fénye. Ahol sötétség van, romlás, rombolás, zűrzavar : ott mindenütt az Ő akarata ellen van lázadás, ott mindenütt az Ő Gonosz tátogatja szörnyű torkát, a Chaost. Mindenütt ott van Isten, ahol fölgyúl az alkotó, építő rendező Szellem fáklyája és viszont : ez a fáklya

csak ott gyulladhat föl, ahol Isten ott van, ahol vannak Benne bizó és Néki engedelmes emberi szellemek, ahol van hit. A hívő tudomány az Isten napjának fénye — a hitetlen tudomány a Chaos útcinálója. Lehetsz-e ma, éppen ma, kétségben csak egy pillanatig is, hogy melyik legyen a Te tudományod, Alma Universitas ?

„Elvégeztetett !“ Ez az Ő második szava. Ez a szó a Golgotha kereszttéréről hangzik felénk. Elvégeztetett e világ megváltása az Egyszülött Fiú engesztelő áldozatában. Elvégeztetett a Szeretet diadala és elvégeztetett a Gyűlölet bukása, mert csak az Isten tud igazán szeretni, és csak az ördög tud igazán gyűlölni. És elvégeztetett, hogy az az ember, aki Isten tulajdona akar lenni és nem az ördög tulajdona, a menny örök polgára és nem a pokol örök rabja, csak akkor lehessen azzá, hogyha Krisztussal együtt megfeszítetik, ha a Kereszt törvényét élete és világa egyetlen törvényének elfogadja s hálás szeretetáldozatban Isten oltárán testvérei javára égeti életét. Testvéreim, társaim, Alma Universitas : tudjuk-e ma, éppen ma, Isten beszédének és ígéreteinek igaz és változhatatlan voltában bízva, boldogan sóhajtani : *Az Isten szeretet, és aki a szeretetben marad, az Istenben marad, és az Isten is őbenne — ave Crux !*

„Bizony hamar eljövök !“ Ez az Ő harmadik, befejező szava. A végső, visszavonhatatlan és megbánhatatlan isteni ígéret : a Megfeszítettnek és Feltámadottnak végleges királyi győzelme ezen a földön, ítélet és kegyelem által, Isten országának eljötte és felállítása mind az örökkévalóságig. És ez hamar meglesz, itt van az ajtó előtt, mert Istennél ezer esztendő annyi, mint egy nap elmúlása és mint egy őrzési idő éjjel. Hová megyünk mi ? Ez az emberi kérdés, éppen ma, a legsötétebb reménytelenség. Ő jön, bizony jön, hamar eljön : ez az isteni kijelentés örök remény forrása. A világosság fáklyáját emelve, a keresztet hordozva készíteni a Krisztus útját és egyengetni az Ő ösvényeit : lehet-e ennél éppen ma reményteljesebb munka megannyi reménytelenség közepette ; lehet-e elcsüggedésünk és kétségbeesésünk, ha egyszer elhisszük az igazmondó és változhatatlan Istennek, hogy

Ő minékünk is ezt a munkát adta osztályrészül, Alma Universitas?

Világosság, Kereszt, Ország: ez a mi Istenünknek három szava, és Ő nem ember, hogy hazudják, és nem embernek fia, hogy megváltozzék. Annak az embernek és annak az emberi közösségnek — annak a nemzetnek is és annak a nemzeti tudománynak is —, amelyik ezt komolyan veszi, erre a három isteni szóra csak ez a három emberi felelete lehet, és meg is lesz mindig ez a három emberi felelete: hit, szeretet, remény.

Imádkozzunk.

A Te Igéd nekünk a sötétben szövétnekünk, Atyánk, és mi hálával áldunk és magasztalunk Téged, hogy ezt a szövétneket ebben a mi mostani sötétségünkben is meggyújtottad gyermekeid számára.

Szent kezre borulva, megköszönjük Néked, hogy a Te igazságod és bizonyosságod örök fényével megvilágítod ezt a mi mostani, nehéz és bizonytalan útkezdésünket.

Ámde könyörögve kérünk is, hogy tetézd a Te kegyelmedet kegyelemmel s légy és maradj velünk útunknak egész folyamán.

Adj nekünk erős szívet, hogy lássuk a láthatatlant: emberi hazugságok romjai fölött a Te beszéded igazságát, emberi változások gyötrelmes forgatagában a Te igéreteidnek változhatatlanságát.

Adj nekünk engedelmes szívet a Te parancsolataid teljesítésére munkában és keresztthorodásban, a Te Igédről, akaratodról, törvényedről, igazságodról való bátor bizonyágtételben s egymásnak szolgáló, magunkat megtagadó, áldozatos szeretetben.

És adj minékünk tiszta szívet: ó tisztítsd meg ezt a mi tisztátalan szegény szívünket Szent Fiad vérével, hogy a bűn, az ördög és a halál minden kísértései között megállhassunk és a Te örök ajándékaidat: a Világosságot, a Keresztet és az Országot bolondul meg ne vessük és visszahozhatatlanul el ne játsszuk.

Kérjük esdekelve ezt a kegyelmet: az erős, engedelmes, tiszta szív kegyelmét nemesak a magunk és tudományegyetemünk, hanem egész szenvedő és rettegő nemzetünk számára, kettős mértékben mindazok számára, akiknek kezébe a felelősség iszonyú súlyával letetted nemzetünknek ideigvaló sorsát.

Áldd meg Kormányzónkat és a roncsolt hajóba, amelynek kormányán ő ül, ültess be a Te Szentedet és Egyetlenegyedet s az Ő szavával parancsolj a viharoknak, hogy elálljon s a hajó boldog révbe érjen.

Aldj meg minden vezető és előjáró tanácsos rendeket a hitnek, a szeretetnek és a reménynek túlradó mértékével, hogy tudjanak előljárni a jó munkában és a jó példában is, és ne a maguk, hanem a Te tanácsod szerint vezessék nemzetünket.

Örök Isten, irgalmas, hűséges Atyánk: megbánhatatlanok a Te ajándékaid és a Te el-

hívásod. Ő, mutasd meg ezt a mi életünkben, sorsunkban, jövőnkben is, akiket annyira megajándékoztál és akiket oly világosan elhívtál. Mutasd meg, hogy a hegyek eltávozhatnak és a halmok megrendülhetnek, de a Te irgalmasságod tőlünk el nem távozik és a Te békeséged szövetsége meg nem rendül, mi könyörülő Urunk.

Hallgass meg minket a Jézus Krisztus érdeméért, kinek nevében Hozzád még így imádkozunk:

Mi Atyánk . . .

R. I.

Egyház, egyetem, kollégium.

(Két részlet dr. Szentpéteri Kun Béla rectori beszámolójából).

Még egy másik, ugyancsak nagyszabású elgondolás okozott az év folyamán némi izgalmat, nevezetesen a kollégiumi nagykönyvtárnak az egyetemi könyvtár helyiségébe letétként közös igazgatás alá vétele. Ez a gondolat az egyetem keletkezésével egyidős. Eredeti formája az volt, hogy az egyetem ne szervezzen a maga számára külön könyvtárt, hanem nyilvánítsa ilyenül a kollégiumi könyvtárt, amelynek fenntartását és fejlesztését vegye a maga kezébe. Az egyesítés eme tervétől lényegesen különbözik az, amely a Verzar Frigyes rectorátusa alatt került napirendre s amely nem egyesítésre, csak közös kezelésre vonatkozott. Ez is megakadt a tárgyalások során. Mivel pedig az egyetem központi épületében a nagyszerű könyvtári helyiségnek, amely a maga tökéletes berendezésével szinte vonz és csábít arra, hogy minden nagyértékű könyvtári anyag itt helyeztessék el, befogadó képessége a kollégiumi könyvtár elhelyezésének is bőven megfelel, megint előtérbe került a gondolat, most már abban a leg egyszerűbb formában, hogy a kollégiumi könyvtár a kollégium tulajdonjogának érintetlenségével és az egyetemi könyvtártól elkülönített anyagként az egyetemi könyvtár helyiségébe vitessék át, együttes igazgatás alá. Ezt a gondolatot a debreceni református kulturális intézményeknél 1930 május havában tett látogatásakor a kultuszminiszter úr is helyesnek találta, sőt a Kollégium épületének miként leendő felhasználása tekintetében is nagykonceptiójú tervet adott. De, bár senki sem gondolt másként az együttes kezelés bevitelére, mint a Kollégium tulajdonjogának fenntartásával és, bár a kultuszminiszter úr ezt, valamint azt, hogy a Kollégiumnak joga lesz az együttes kezelést bármikor megszüntetni és könyvtárát az egyetem helyiségeiből elszállíttatni, egyrészt az egyházkerülettel kötendő magánjogi szerződésben, másrészt külön törvényben is biztosítani kívánta: mégis a könyvtár jövője és a tudományos érdekek szempontjából mérhetetlen előnyöket jelentő, a református egyházra és Kollégiumra

nézve pedig semmiféle lekötöttséget nem háritó terv ellen sok oldalról, még egyetemi tanárok köréből is hallatszottak hangok. A közhangulat alakulásának jellemző példája, hogy az ellenző felszólalások a kollégiumi vagy on elidegenítése ellen érvelnek, amiről pedig egy pillanatig sem volt szó.

Megnyugtató, hogy az egyházkerület elnöksége e tárgyban már a kultuszminiszter úrral teljes megállapodásra jutott és valószínűen egyedül a közbejött kormányváltozás miatt maradt a megegyezés véglegesítése a jövő feladatául.

A debreceni egyetem fenntartására, és pedig csonkítatlanul fenntartására különleges kötelezettség áll fenn. Nem azért, mert az egyetem létesítését megelőzően a felajánlások kifejezetten négyfakultásos egyetemre tettek, nem is azért, mert az egyetem felállításáról szóló törvény tárgyalása rendén szabatosan megállapított az is, hogy melyik az a négy fakultás, amelynek fenntartásához a tett ajánlatok kötvé vannak. Hanem azért, mert Debrecenben az egyetem létesítéséig egy háromfakultásos főiskola állott fenn, huszonnégy tanszékkal, amelyért negyedfélszázadon át egyrészt az egész magyar reformátusság, másrészt Debrecen város közönsége minden erejét megfeszítve áldozott. Ezt a főiskolát nem azért adták oda a debreceni egyetem megvalósíthatásáért, hogy további súlyos erőfeszítések árán azt is elveszítsék, amijök volt. A debreceni egyetemnek, kivált későbbi alkotások megtartása mellett, elsüllyesztése a tiszamenti magyarságban, Petur bán és a kurucok e sok csalódást ért utódaiban és talán másfelé is, olyan keserű feltevést kelthetne, amelyet a nemzeti egység érdekében is kerülni kell. Aki a magyar nemzeti közművelődés történetét ismeri és számot vet a magyar nemzeti erőtenyezőkkel, nem gondolhat arra, hogy Debrecenben a négyszázéztendő dicsőséges multú főiskolai oktatást megakassza, vagy megapassza.

EBBŐL A VILÁGBÓL

Különvélemény Kisbürgözdről.

Bocsánatot kérünk. Nem polemizálni akarunk, csak a magunk véleményét elmondani a mások felfogásának teljes tiszteletben tartása mellett.

Szó esett a „kultúra“-ról, hogy „a kultúra az ősi foglalkozásnak egyedül csak függvénye“. Mi azt mondanánk inkább: a kultúra minden foglalkozásnak a következménye. Már ott, ahol a gazos földet csak egy barázdával megsántani akarjuk, megszületik. Kultúra minden, ami becsületes, tervszerű munkánk nyomán az

élet megszépítője és a lélek megnevelítője. A földműveléshez is csak annyiban van köze, hogy eredményesebbé teszi — de „felség“ léteére sem akadályozhatja meg azt. Mert ahol jelen van, ott nem állhat be pangás, vagy ha beállott, úgy a földműveléssel együtt a kultúrát is megölte egy rajtuk kívül álló ok. Egy agrár-állam csődjét előidézheti a nagyzási mánia, a parvenü etika, de semmiesetre sem a kultúra.

Ennyit a kultúráról.

Ami pedig a kisbürgözdí száz holdat és az ócska toronyt illeti, hát ez a kettő igazán nem illik egymáshoz. Érdeme a tiszteletes kollégának és akurátor uramnak, hogy ezt ők meglátták. Lehet, hogy későn látták meg. Hiszen egy torony nem szokott máról-holnapra megócskulni. Még így is érdem, hogy meglátták. Jobb későn, mint soha.

Kisbürgözd környékén gyülekezetek vannak, ahol maholnap csak arról fogják megtudni, hogy ott kálvinisták laknak, hogy apák mutogatják gyermekeiknek a volt templom romjait, amit hajdinában közigazgatásilag nyilvánítottak életveszélyesnek és zártak be.

De felfért volna itt egy-egy tiszteletes kolléga és egy kurátor uram, akik kényelmüknél jobban szerették a felelősségüket és a gondot!

Kétségtelen, lehetnek luxus építkezések. Ahol azonban az egyháznak száz hold földje van, ott az ócska torony helyébe épített új torony nem lehet luxus. Kisbürgözdön áldás volt, áldás lett.

Elmondom. Kisbürgözdön nem volt egyházi adó és Kisbürgözdön nem volt a templomban persely. Ha volt is, a pók beszötte a nyílását. Ha valaki mégis — templomból kijövet — beledobta jókedvének fillérjét, igen megnézték a falusiak, azt mondván: idegen lehet, nem tudja hogy itten az eklézsia „úr“, aki nines rászorulva az effélére. Boldog boldogtalanság. A világ szerint és az ítéletet tartó Krisztus szerint.

Kisbürgözdön úr volt az eklézsia, akitől követelni volt az érdem, adni neki: bűn. Tessék elképzelni, mi lett volna itt a sorsa a jerikói út „egy emberének“. Eklézsia eridj szedd fel, azért van a vagyondod, de nekem semmi közöm hozzá. Kisbürgözdön az eklézsia nem volt szimpatikus, mert önálló volt és nem a híveké. Kisbürgözdön az eklézsia lelke elkallódott, de annál több jog formálódott a testéhez!

Ahhoz a száz hold földhöz mindenki just formált. A presbiterium elsősorban s így történt, hogy a gazdag egyház alig tudta magát fenntartani. Botránkozás köve volt annak, aki bérelte, azért, mert az eklézsia merte kérni azt a minimális bért, botránkozás köve volt annak, aki kimaradt belőle, mert neki annyi jussa van hozzá, mint másnak. Csak ennyiből tudta igen sok hívő, hogy ő is református.

Kisbürgözdön az Úrasztalára venni kellett a kenyeret és a bort. Szegény gazdag egyház, amelynek vagyona van, de híve nines!

Hogy is történt? A tiszteletes kolléga és a kurátor uram ránézett az ócska toronyra. Lett új torony és lett adósság.

A gazdag eklézsia szegény lett. Az ellen-szenves eklézsia rokonszenves lett. Az eklézsia földjéért járó bér teljes mértékben befolyik. A bérlők tudják: szükség van rá. Adót vetnek ki s ma a hívek legtöbbje félre teszi a szent tizedet az eklézsia számára. „A mienk. Segíteni kell”. Szegény mindenki, de az eklézsia is szegény. A közös sors egybefűzi azokat, akik egyek voltak addig, míg szegények voltak.

Kisbürgözdön esoda történt. A maguk felé hajló száraz kezek megelevenedtek és az adakozási vágy szent energiája kilendíti őket. Küzdő egyház, küzdő hívek s a küzdelemben kezdenek kivirágzni a gazdagság derétől megpörkölt virágok: a hűség, a sáfárság. A perselytől búcsút vesz a pök, megunta mindig újra szőni a gyakorta széttépett hálóját. A „jobb adni, mint venni” törvénye hatalom és édes valóság lesz.

Boldog egyház: adóssága van, küzd. Boldog egyház: nincs vagyona, de van egy küzdő serege. Küzdő egyház s ha lelkes a sereg: győzedelmes egyház.

Az aranygombos torony is szép, — de melles. Csak olyan, mint a győző sereg zászlaja az elfoglalt vár ormán. A győzelem messze kiáltó harsonája. Nem lillafüredi hideg, néma trombita, nem a hiúság miseruhája, nem az „én nagyobb vagyok” pantheonja, hanem a magáralálás nagy felkiáltója, az eklézsia szava a hívek felé: a tied vagyok s a hívek bizonyosságtevésének visszhangot keltő sziklaszava: az enyém vagy!

A tiszteletes kolléga és a kurátor uram bizonyára sok ítélet alatt tartatik. A munka vállalása és elvégzésének nagy fáradsága mellett, most az ítélet keresztjét is hordaniuk kell. De vajjon melyik nagyobb teher: a gazdagság-e társtalanul átóktól kísértén, vagy a szegénység és gond összedobbanó szívek társaságában? S vajjon melyikre mond Áment az eklézsiák Ura? A hívek nélküli gazdag egyházra, vagy a külsőben és belsőben egyaránt ékes és szép-rendű szegény eklézsiára-e?

Mi úgy érezzük az Isten ügye nem a kényelmesek ügye. És jobb az aranygombos torony adóssággal és gondnal, mint a közigazgatási hatóság által bezárt rogyadozó Istenháza gond és küzdelem nélkül.

Írtuk ezt szeretettel és annak hangsúlyozásával, hogy egyetlen toronygomb sem készült böles és érdemes hatásaink jóváhagyása nélkül. És ki csodálkozik azon, hogy egy összeomlott lelkileg és testileg összeomlott világban az első lehetőség láttán elindultak tövises újtókra az építők. Ez természetes következménye a rombolásnak és csak ez a természetes, annyira, hogy ahol erre szükség volt és nem tették, ott nem az előrelátás, hanem a kényelem miatt nem tették ezt.

Kisbürgözdi.

KÖZÉLET

Mi van odaát?

Szemelvények az Egri Egyházmegyei Közlöny szeptemberi számából.

„Szeressék is a főtisztelendő urak továbbra is ezt a Manrézát, mely főleg érettük, javukra létesült. Az itt lelkigyakorlatozó világi urak is főleg a papság munkatársai az Úr szőlőjében. Hála Istennek, eddig a Manréza a hozzáfűzött reményeket nemcsak beváltotta, de úgy túlszárnyalta, ahogyan a legoptimistább jezsuita sem merete volna gondolni. A három év alatt hatezren végeztek lelkigyakorlatot... Rendkívül üdvös lesz az is, ha a főtisztelendő papság minél nagyobb számban irányítja, küldi a világi híveket a Manrézába. Világiaknak olcsóbb is az itt tartózkodás, mert három napra 12 pengővel is megelégszünk.”

(P. Jámbor László S. J. Manréza-igazgató szavai az ott lelkigyakorlatozott egri egyházmegyei papokhoz).

„A protestantizmus racionalizmusa, a sola fides justificat elve az akciót a községekre háritva, laicizálta az ezeréves gyakorlatot, községi, világi feladattá tette a jótékonyt, a pars pauperum alapját képező egyháztalán a hit-hagyók jutalma lön.”

(Lásd a reformáció előtt jóval már laicizálódott városi szegénygondozást és ezzel szemben a kálvini diakonátust! Szerk.).

„Az egri szemináriumnak 148 növendéke van, akik közül 114 theologus, és pedig 14 ötöd-, 10 negyed-, 22 harmad-, 30 másod- és 38 első-éves növendék. A hittudományi főiskolának azonkívül van 6 elsőéves és 1 negyedéves *civil* hallgatója.”

„Az egri jogakadémián a miniszter az I. évfolyamra felvehető növendékek számát kilencvenre emelte fel. Tudvalevőleg az egri jogakadémián a legkevesebb a tandíj az ország összes egyetemei és akadémiái között, mert az akadémia fenntartási költségeit az Érsekfőpásztor és a székesfőkáptalan fedezik. Nagy jótétemény egyházmegyénk katolikus ifjúsága számára, hogy legalább ez az egy katolikus főiskolánk megmaradt, amikor a kisebb számarányú felekezetek két jogakadémiájukat is fenntartják.”

„Az evangélium ilyenirányú (szociális) igazságait is hirdetni kell és be kell tartani. A társadalmi igazságtalanságok ellen, az elnyomott és kizsákmányolt emberek java érdekében folytatott világküzdelemben a papnak a maga módja szerint még üldöztetések között is az első közt a helye.”

(Ezt is a Manréza papi lelkigyakorlatain mondták. Szerk.).

Nehéz az élet és súlyos a teher, 1 pengőt azonban mégis adhatsz kölcsön az Úrnak.

Vallásváltoztatások Magyarországon 1817—1846-ig.

A bécsi Staatsrathoz beküldött jelentések alapján.

(Folytatás).

Az első szakaszban az előbbi törvény a 6 heti oktatás elrendelésével hatalmas fegyvert adott a római egyház papjainak a kezébe s a papság igyekezett is ezzel a hatalommal élni. Zaklatások, erőszakoskodások egymást érték a protestánsok, vagy görög nem-egyesültté áttérni akarókkal szemben, mert, hiszen a „katholikusoknak egyik vagy másik evangélikus vallásra áttérni a katolikus vallás elveivel meg nem egyezik”.¹² De ez a törvény és ennek alkalmazása — a fenti módszer szerint — legfeljebb a protestánsok való áttérések megakadályozására lett volna alkalmas, de nem lett volna elegendő új hívek toborzására. Azonban ennek is megtalálták a módját.

Ahol a hatalmi erőszak már nem volt elegendő, ott pénzzel egyengették az utat. A pénzzel való térítgetés két irányban fejtett ki munkásságot. Az egyik a vegyesházasságból származott gyermekek „megmentése”, a másik a konvertiták segélyezése és jutalmazása volt. Nagy munkásságot fejtett ki ez irányban a Fischer esztergomi érsek által, már az érsek életében nagy mértékben segélyezett Foglár-kollégium, ahol sok vegyesházasságból származó gyermek élt bent s amelytől esztendőnként 65—75 konvertita kapott segélyeket. Ezeknek a konvertitáknak a segélyezése esztendőnként több, mint 10 ezer forintba került.¹³ Ehhez Fischer esztendőnként 6000 forintot adott. A kiadástöbbletet pedig a kollégium fedezte. Egy konvertitára átlagban 150—200—250 forintot költöttek évenként. Fischer, halála után e munka további sikerrel való folytathatása érdekében még ötvétezer forintot hagyott végrendeletileg az intézetnek. Hogy az államhatalom milyen nagy súlyt helyezett arra, hogy ez az intézmény fentmaradjon, mutatja az előbb említett St. R. akta is,¹⁴ melyben az a rendelet található, hogy a kollégiumot a nagy kiadások ellenére is fent kell tartani és az érsekség minden szabad jövedelmét fel kell e célra használni. Azt azonban kikötötte a királyi rendelet, hogy bent az intézetben csupán vegyesházasságból származó gyermekek lakhatnak. Eddig ugyanis néha előfordult, hogy egy-egy szegény diák is kapott ott ellátást.

Hasonlóképpen a győri árvaházban is minden esztendőben találhatunk egy-két konvertitát, akiknek általában évi 224 forint segélyt utaltak ki.¹⁵ Ugyancsak e célra használták fel az üresedésben lévő érsekségek és püspökségek szabad jövedelmének egy részét is, jöllehet, a

királyi kamara nem szívesen járult hozzá és ha csak lehetett a kiutalandó segélyeknek minimalizálását kérte.¹⁶

Sok esetben még nagyobb összegeket is utaltak ki, egy-egy protestáns gyermek nevelésére, csak hogy azt megtarthassák a latin szertartású egyházban. Így 1817-ben egy Kornwalter nevű 12 éves, vegyesházasságból származó gyermek nevelésére 380 forintot utaltak ki, nehogy az eddigi neveléstől elszakadva, szüleihez visszatérve, újra protestáns legyen.¹⁷

Egészen jó kereseti forrás volt a vegyesházasságból származott gyermekeknek a nevelése róm. kath. egyház lelkészei számára. Ugyanis a szülőktől elvett gyermekek túlnyomó esetben ezekhez kerültek nevelésre. Az ellátási díjként a Királyi Kamara — természetesen csak akkor, ha a gyermek szülei oly szegények voltak, hogy nem tudták volna az ellátási díjat megfizetni, aminek következtében az oktatás elmaradt volna — a róm. kath. papoknak kezdetben 14, majd pedig arra való hivatkozással, hogy minden egyes élelmicikk ára olcsóbbodott, tíz, majd pedig 8 forintot fizetett ki. Ugyannyit kellett fizetni a vagyonnal bírónak is,¹⁸ kik maguk viselték gyermekeik „nevelésének” költségeit. És ha tekintetbe vesszük azt, hogy egy pap évi jövedelme átlag 200—300 forint volt s hogy egyszerre több gyermek nevelését is vállalhatta s így tisztos mellékkeresethez juthatott, — nem is csodálatos, hogy a plébánosok annyira igyekeztek a vegyesházasságból származó gyermekeknek protestánsok való nevelése veszélyének megelőzésében munkálkodni és az ilyen helyeket a legszorgalmasabban felkutatni.

A második szakasz az újabb (1844: IV. tc. 3. §) törvény szellemének teljesen tiszta bélyegét viseli magán. Három esztendő csupán az, amely alatt ezen törvény hatását megfigyelhetjük s ez a három év is teljesen elegendő ahhoz, hogy észrevehessük a két időszak közötti különbséget. Ez a törvény nem szab meg olyan eljárási módokat, melyek utat és módot adtak volna a különböző erőszakoskodásokra és szabálytalanságokra, mint az 1790/91. évi XXVI. törvények. Mindazáltal ez a törvény sem adott, de nem is adhatott a protestánsoknak és görög keletieknek teljes szabadságot és egyenlőséget a római egyházzal, mert Magyarország nemcsak az ezt megelőző korszakban ismert, hanem — ha nem is jogilag — ma is ismer uralgó egyházat.

Mindezeknek ellenére, ha figyelembe vesszük az 1844., 1845. és 1846. évekről beterjesztett adatokat, rögtön szemünkbe tűnik az előbb említett törvény által új jogokat nyert egyházak hatalmas előretörése.

A hivatalos fórumoknak, a kimutatásokat a királyhoz felterjesztő véleményezései is két

¹² 1790/91. XXVI. tc. 13. §.

¹³ 1822-ben 10,676 forintba. St. R. 1822/7614.

¹⁴ St. R. 1822/7614.

¹⁵ St. R. 1818/2440.

¹⁶ St. R. 1818/6220., 1817/4901.

¹⁷ St. R. 1817/3894.

¹⁸ St. R. 1817/1366., 1819/1835.

különböző korszak eredményeinek benyomása alatt születnek meg. Az első korszakban örömmel figyeltek fel arra a hatalmas eredményre, amit az uralkodó egyház a többiekkel szemben elért s a Staatsrat referense, Lorenz, felterjesztéseiben majdnem minden egyes esetben megjegyezte, hogy nagyon kedvező ez az eredmény és örvendetes tudomásulvételül szolgál a protestáns társaságok kevés száma, amely bizonyítéka, a róm. kath. egyház dícséretes örökösén kívül annak is, hogy „a csábítás már nem olyan nagy és ennek következtében kevesen térnek le az igaz útról.”¹⁹

Annál nagyobb elkeseredéssel veszik tudomásul a második korszakban a sokkal kedvezőtlenebb eredményeket. Mutatja ezt az 1847. évben beterjesztett kimutatáshoz csatolt referenci megjegyzés is: „dass wohl keine Hoffnung vorhanden ist, dass das frühere Verhältniss jemals wiederkehren werde; dass aber zu erwarten sein dürfte, dass, gleichwie dieses Verhältniss i. J. 1846 minder ungünstig war als i. J. 1845, sich diese Ungunst des Verhältnisses in der Zukunft doch einigermassen vermindern werde.”²⁰

vitéz Marton József.

(Folyt. köv.)

HALOTTAINK

Tordai dr. Vasady Lajosné Sztankovics Margit. a debrecen—hajdúvármegyei kir. tanfelügyelő és egyházmegyei tanácsbíró hitvese, dr. Vasady Béla sárospataki theol. akadémiai igazgató édesanyja szeptember hó 26-ikán nagyon hosszas szenvedés után az Úrban elhunyt. Kiváló férjének és fiának az irántuk való szeretetünk és tiszteletünk teljességével üzenjük részvétünket. Boldogok, akik az Úrban halnak meg!

Dr. Bányay Lajos okleveles vallás tanár, a tatabányai református egyház lelkipásztora szeptember hó 24-ikén, életének 41-ik évében, néhány hónapi kínos szenvedés után, az Úrhoz költözött. Ez a lesújtó gyász hírével széles körökben kelt részvétet Debrecenben és a Tiszántúlon, hiszen ez a mi oly fájdalmas koraisággal eltávozott nagyon kedves testvérünk annak idején a legkiválóbb kollégiumi diákok, majd szeniorok egyike volt, azután pedig legkiválóbb lelkipásztoraink közé tartozott, aki kivételesen nehéz órhelyén köztisztelet és szeretet tárgya volt, amellyel pedig fáradszón szorgalommal tudományosan is továbbképezte magát s az Anyaszentegyházról szóló nagyjelentésével s ezenfelül is pompás készültségével nagy elismerés kapcsán szerzett theologiai doktorátust a debreceni egyetemen. „Megnémulunk, Uram, mert Te cselekedted ezt!” Rend-

¹⁹ St. R. 1828/7288.

²⁰ St. R. 1847/6503.

kívüli módon megpróbáltatott öreg szülei — a nagyérdemű volt hódmezővásárhelyi vallás tanár és neje — valamint kimondhatatlanul sokat vesztett özvegye, két gyermeke és testvérei felé mély részvéttel dobban fájó szívünk. A mind életünkben, mind halálunkban egyetlen fővigasztalás legyen velük és mindnyájunkkal. Áldott legyen drága emlékezetük!

KÜLÖNFÉLÉK

A Tisza István-tudományegyetem tanév megnyitása szeptember hó 28-án délelőtt volt. Az istentiszteleten elhangzott ígjeretést és imádságot, valamint a lelépő Rector beszámolójának egyházi szempontból is általános figyelemre számot tartó részét jelen számunkban közöljük. Az új Rector Magnificus, dr. Neuber Ede orvosprofesszor székfoglalója, valamint dr. Bodnár János orvoskari dékán tanévnyitó beszéde szép és bátor bizonyágtétel volt az egyetemi nevelés nemzeti és ethikai irányja mellett.

Az akadémiai helyesírás módosítása. Debreceni írók és tudósok beadványt intéztek a M. T. Akadémiához és ebben arra kérik, hogy változtassa meg helyesírási szabályzatának egy pontját. Azt a pontját t. i., amely szerint az idegen származású *-om* és *on* végű szavak közül néhányat *ó*-val kell írni, tehát így: *atóm, epigón, szalón, telefón, vagón*. A beadvány aláírói abban a meggyőződésben vannak, hogy ez az írásmód ellenkezik a magyar köznyelvi kiejtéssel és így nem jogosult. A debreceni írókat és tudósokat az is indította erre a lépésre, hogy amióta az Akadémia megköveteli néhány *-om* és *on* végű szóban a hosszú *ó*-t, azóta a hírlapok és egyéb nyomtatványok majdnem az összes *-om* és *on* végű szóknak megnyújtják az utolsó szótagját és ma már lépten-nyomon találkozunk ilyenekkel: *ciklón, fazon, garnizón, szifón, talón, tampón, zsargón*. Sőt a hosszú *ó* behatolt az eredeti magyar szavakba is, úgyhogy elég gyakran olvashatunk ilyeneket: *újólag, megújódik, tólni, osztózik*, stb. A hosszú *ó*-nak ilyen járványszerű elterjedését, a magyar nyelvnek ilyen *elnyúlódását* szeretnék megakadályozni azok a debreceni írók és tudósok, akik e betegség-számba menő tünet orvoslására az Akadémiához fordultak és akik majdnem mindannyian egy-egy külön magyar nyelvjárást képviselnek; egyébként betűsorrendben a következők: *Ady Lajos* tankerületi főigazgató, *Borsos Károly* középiskolai felügyelő, *dr. Ecsedi István* múzeum-igazgató, *dr. Erdős József* nyugalmozott egyetemi tanár, *Karai Sándor* kollégiumi igazgató, *dr. Kardos Albert* ny. középiskolai igazgató, *Oláh Gábor* a Petőfi-társaság tagja, *dr. Pap Károly* egyetemi ny. r. tanár, *dr. Papp Ferenc* tanítóképzői igazgató, *dr. Révész Imre* egyetemi ny. r. tanár, *dr. Rugonfalvi Kiss István* egyetemi ny. r. tanár, *dr. Sőregi*

János múzeumőr, dr. Varga Zsigmond egyetemi ny. r. tanár, dr. Zoltai Lajos ny. múzeumigazgató, dr. Zsigmond Ferenc egyetemi c. rk. tanár.

Az Országos Zsinat elnöksége most bocsátotta ki a Meghívó-levelet a magyarországi református egyház 1928 május 8-ára összehívott országos zsinatának 1931 október 29. napján megnyitandó ötödik ülészakára. Az október 29—30. napján tartandó üléseken az eddig elfogadott törvényjavaslatok harmadszori olvasása lesz, október 31-én pedig az első debreceni zsinat félszázados emlékűnepe. Ez utóbbin a lelkészek palástosan vesznek részt.

A debreceni dohánybevéltő hivatal munkásai és munkásnői heti 4 filléres hozzájárulásból 800 P-t gyűjtöttek és utaltak át a debreceni KIE székházának alapjára. A szegény munkások és munkásnők e bizonyoságtévő cselekedete mindnyájunkat emlékeztessen arra, hogy nincs olyan csekély jövedelem, amelyből áldozni ne lehetne.

A Presbiteri Világszövetség keleti ága a dél-franciaországi Mazametben rendezte konferenciáját szeptember 16—23. napjain. A magyar református egyházat dr. Kováts J. István budapesti theologiai tanár, egyházkerületi főjegyző, és Maklár Károly, a mi egyházkerületünk lelkészi főjegyzője képviselte.

Luther-szobor Verbászon. Bäcker Mihály újverbászi lakos, egy Verbászon felállítandó Luther-szoborra 120,000 dinárt adományozott. A szobor, mely Luthert a worms birodalmi gyűlésen híres vallomástétele alkalmával ábrázolja, elkészült és leleplezési ünnepélye is megtörtént. — Szép dolog; de még szebb lett volna ezt a pénzt olyan élő szobrokra költeni, akiknek ma minden tagjuk fáj!

A Magyar Protestáns Irodalmi Társaság és az Országos Bethlen Gábor Szövetség Nyiregyházán ünnepélyt rendezett szeptember 26-án. A megnyitó beszédet dr. Geduly Henrik tiszkerületi ev. püspök mondta. Dr. Ravasz László püspök, a M. P. I. T. elnöke, lebilincselő előadásában a legaktuálisabb világpolitikai kérdést, a világbékét, a leszerelés problémáját, az Angolországban tartott nagyfontosságú egyházi bizottsági ülések megállapodásait mutatta be. Este ünnepi vacsora volt. Szeptember 27-én Ravasz László az evangélikus templomban prédikált. Ezután pedig a Bethlen Gábor Szövetség szabolesvármegyei osztályának alakuló gyűlése tartatott a városháza nagytermében. Elnök: dr. Szarka Sándor kir. törvényszéki elnök, egyházmegyei gondnok lett.

A budapesti skót misszió szeptember 18—20-án tartotta fennállásának 90 esztendő évfordulóját. Szeptember 18-án este, a misszió épületének nagytermében szeretetvendégséggel kezdődött a szép ünnepség, amikor is dr. J. M. Webster, a misszió volt híres lelkésze, halálával emlékezett meg a misszió áldásos multjáról. Beveridge és Calder skót missziói lelkészek halá-

san köszönték budapesti hittestvéreik szeretetét. A szeretetvendégségen Szabó Zsigmond kis-kunhalasi lelkész imádkozott, Forgács Gyula sárospataki lelkész pedig bibliát magyarázott. 19-én a Hungária-szállóban díszbéd volt a misszió magyar barátai tiszteletére. A nagyszabású jubileumi ünnepély 20-án este fél 7 órakor volt a nagyteremben, a Vörösmarty-uccán, amely alkalommal Ravasz László mondott beszédet a különböző egyházak és testületek üdvözölték az ünneplő intézményt. Mi is őszinte testvéri örömmel üdvözöljük a majdnem egszázados skót missziót, melynek nagyon megáldott munkásságából nemcsak legközelebbi munkaterületére, de egész magyar református egyházunk életébe is szent erői származtak át Isten kegyelméből a megújulásnak. Ezt a kegyelmet esdjük számára továbbra is.

A brassói református egyházban a presbiterok és szomszédatyák, az egyházközség vezetőségétől, illetve presbiteriumától kapott megbízatás és beosztás szerint, rendszeresen látogatják és gondozzák a körzetükben lakó hittestvéreket. Különösen áldott munkát fejtenek ki a gyári munkások és a külterületi hívek között. Szeretettel segítenek a reájuk bízott 10—25 család ügyes-bajos dolgaiban is; minden hónapban aztán egy közös tanácskozást tartanak, ahol beszámolnak az örömmel végzett munkájukról.

A nagyváradi réti református Nőszövetség és Ifjúsági Bibliakörök Margittán szeptember 20-án belmissziós napot rendeztek dr. Szabó Lajos lelkész vezetésével. Az ötven tagból álló lelkes csapatot Horváth Péterné, a margittai református nőszövetség elnöke fogadta. A délelőtti istentiszteletet Balogh Ferenc margittai lelkész tartotta, utána pedig dr. Szabó Lajos lelkész a nő hivatásáról megragadó beszédet mondott. Ezután az iskolában, az egyik teremben leány- és fiúbibliaköri konferencia volt, a másik teremben pedig két nőszövetségi tag minta vasárnapi iskolát tartott. Délután vallásos és kulturális ünnepély volt a templomban, amelyen dr. Szabó Lajos prédikált. Ez a belmissziós nap már a hatodik alkalom, amikor a réti nőszövetség és bibliakörök a biharvármegyei városokban és falvakban vándorkonferenciát tartottak.

Az újvidéki református egyház második templomát a belvárosi templomhoz öt kilométerre fekvő telepen építette fel és ünnepi istentisztelet keretében szentelte fel.

TARTALOM: Isten három szava. — Dr. Kun Béla: Egyház, egyetem, kollégium. — Ebből a világból: Kisbürgözdí: Különvélemény Kisbürgözdről. — Közélet: Mi van odaát? — Vitéz Marton József: Vallásváltoztatások Magyarországon 1817—1846-ig. — Halottaink. — Különfélék.

Laptulajdonos: Dr. KUN BÉLA.

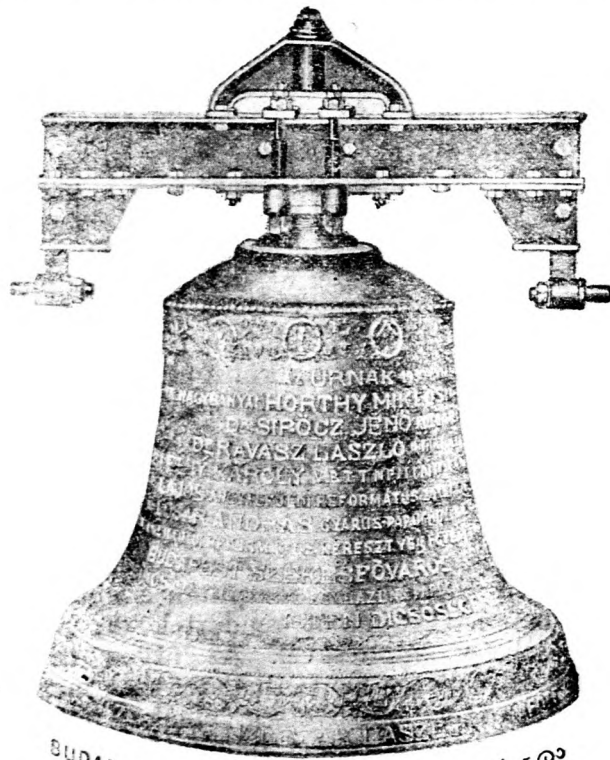
Magyarország aranykoszorús mestere

Szlezák László

harang- és ércöntőde, harangfelsze-
relés és haranglábgyár

BUDAPEST, VI., FRANGEPÁN-U. 77. SZ.

Telefon: Aut. 913-53. sz. Költségvetéssel díjmentesen szolgál.

BUDAPEST-ANGYALFÖLDI REF. TEMPLOM RÉSZÉRE,
KÉSZÍTETT HARANG, MELYET DR. RAVASZ LÁSZLÓ PÜSPÖK ÚR
AVATOTT FEL.

Előnyös fizetési feltételek. Számos egyházi elismerőlevél

Az 1900. évi párisi világkiállításon díszoklevéllel, 1921. és 1923. évi vasipari kiállításon aranyéremmel, az 1925. és 1926. évi kézműipari tárlaton kormánydíszoklevéllel, 1927. és 1928. évi budapesti, székes-ehérvári, szentesi és szombathelyi kiállításokon nagy aranyéremmel kitüntetve. 1930. évi nemzetközi vásáron emléklappal kitüntetve.

A budapesti Bazilika 7945 kilogrammos új harangja gyáramban készült.

SESZTINA LAJOS

vasnagykereskedése
Debrecen.

Alapította 1819-ben Sesztina János.

Kitűnő futóképeségű magyar „Perpetuum“-kályhák.
Magyar gyártmányú zománc-edények,
zsír-bödönök, disznóölő-kések, husvágó-gépek.
Telefon 6. és 15-48.

Fali olvasótáblák, mozgatható betűk, szemléltető képek.

Ligárt M.: Fali olvasótáblák az ABC-hez, a
7 darab lap 3.—
a 7 darab vászonra felhúzva, akasztóval
ellátva 38.—

Vezérkönyvek.

Ligárt M.: Útmutató az Ábécéhez 3-20
Bodor D.: Tanácsadó az Ábécéhez 3-60
Ligárt M.: Beszéd- és értelemgyakorlatok
vezérkönyve, I—IV. o. 9-60
Ligárt M.: Magyar nyelvi vezérkönyv, II—VI. 10-40
Ligárt M.: Számítási vezérkönyv, I—VI. o. 10-40
Somorjai L.: Tornatanítási vezérkönyv, I—VI. 5-50
Szele M.: Vezérkönyv a vallástanításhoz . . 2-80

Népiskolai egységes vezérkönyvek.

Szerkesztik: Quint József és Körösi Henrik.

Molnár Oszkár: A tanítási módszer történeti
fejlődése. Quint József előszavával . . . 3.—
Fodor Ferenc: A magyar elemi népiskolai föld-
rajzi oktatás 4.—
Quint—Stelly—Stolmár: A természeti és gazda-
dasági ismeretek tanítása a III—IV. osztá-
lyban 6-40
Quint—Drozd: A beszéd- és értelemgyakorla-
tok tanítása az I. osztályban 9-20
Háros—Körösi: A magyar fogalmazás vezér-
könyve 4-40
Quint—Drozd: A beszéd- és értelemgyakor-
latok tanítása a II. osztály számára . . 10.—
Berwaldszky—Tschek: A rajzoktatás vezér-
könyve. Sajtó alá rendezte: Luttor Ignác 16.—
Berta—D. Paál: Új vezérkönyv a beszéd- és
értelemgyakorlatokhoz 4.—
Berta—D. Paál: Új vezérkönyv a helyesírás
és magyar nyelvtan tanításához . . . 3-60
Berta—D. Paál: Új vezérkönyv a természet-
rajz, gazdaságtan és háztartástan tanítá-
sához 2-80
Bíró K. L.: Gyakorlati példatár a fogalmazás
tanításához, II., III., IV. és V—VI. oszt.
együtt, osztályonként, á 1-20
Vallástanítási és egyházi énektanítási tanterv
és utasítás, 1929. évi kiadás. (A református
Egyetemes Konvent kiadványa) 1-20
Straub—Vadász: A számolás és mérés tanítá-
sának vezérkönyve 4-80
Móczár M.: Vezérkönyv a természetrajz, gaz-
daságtan és háztartástan tanításához,
III—IV. oszt. számára 3.—

„MÉLIUSZ“

könyvkereskedés

Debrecen, Ferenc József út 26.

Debrecen sz. kir. város és a Tiszántúli református egyházkerület könyvnyomda-vállalata. 1931—2002